

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СТРАТЕГІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО ЗРОСТАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

КОЛЯДА Т. А.

УДК 336.22

Коляда Т. А. Особливості формування бюджетної стратегії в умовах глобального зростання державного боргу

У статті визначено особливості формування бюджетної стратегії в умовах глобального зростання державного боргу, виявлено ризики в бюджетній сфері при реалізації затверджених концепцій соціально-економічного розвитку країни. Обґрунтовано необхідність розробки сценаріїв бюджетної стратегії в рамках різних варіантів розвитку світової та вітчизняної економіки.

Ключові слова: бюджетна стратегія, бюджетна консолідація, глобальне зростання державного боргу, стабілізація державних фінансів.

Бібл.: 13.

Коляда Тетяна Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, Національний університет державної податкової служби України (вул. Карла Маркса, 31, м. Ірпінь, Київська обл., 08201, Україна)

E-mail: t_kolyada@mail.ru

УДК 336.22

UDC 336.22

Коляда Т. А. Особенности формирования бюджетной стратегии в условиях глобального роста государственного долга

В статье определены особенности формирования бюджетной стратегии в условиях глобального роста государственного долга, выявлены риски в бюджетной сфере при реализации утвержденных концепций социально-экономического развития страны. Обоснована необходимость разработки сценариев бюджетной стратегии в рамках разных вариантов развития мировой и отечественной экономики.

Ключевые слова: бюджетная стратегия, бюджетная консолидация, глобальный рост государственного долга, стабилизация государственных финансов.

Библ.: 13.

Коляда Татьяна Анатольевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов, Национальный университет государственной налоговой службы Украины (ул. Карла Маркса, 31, г. Ирпень, Киевская обл., 08201, Украина)

E-mail: t_kolyada@mail.ru

Kolyada T. A. Specific Features of Formation of the Budget Strategy Under Conditions of Global Growth of the State Debt

The article determines specific features of formation of the budget strategy under conditions of global growth of the state debt, reveals risks in the budget sphere in the process of realization of approved concepts of socio-economic development of the country. A necessity to develop budget strategy scenarios within the framework of various variants of the world and national economies is substantiated.

Key words: budget strategy, budget consolidation, global growth of the state debt, stabilization of state finances.

Bibl.: 13.

Kolyada Tatiana A. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, National University of State Tax Service of Ukraine (vul. Karla Marksa, 31, Irpin, Kyivska obl., 08201, Ukraine)

E-mail: t_kolyada@mail.ru

Криза 2008 – 2009 рр. продемонструвала, що Україна, як і більшість провідних країн світу, знаходиться на новому переломному етапі соціально-економічного розвитку. Значною мірою вичерпані можливості колишньої моделі зростання економіки, що спиралася на швидке розширення внутрішнього попиту. Нова модель передбачає більш інтенсивніше використання усіх ресурсів і резервів продуктивності праці. Сьогодні завдання урядів полягає у виході держав на траєкторію сталого і збалансованого зростання, переходу до інноваційної стадії економічного розвитку та розбудові відповідної інфраструктури постіндустріального суспільства. Побудова нового типу економіки вимагає оцінки ресурсного потенціалу з метою досягнення поставлених цілей, у тому числі наявних бюджетних можливостей і виникаючих бюджетних обмежень. Забезпечення довгострокового сталого розвитку з одночасним узгодженням соціально-політичних інтересів і є сутністю бюджетної стратегії як складової бюджетно-податкової політики.

І. О. Лютий визначає бюджетну стратегію за змістом як науково обґрунтовану динаміку показників бюджету в довгостроковому періоді, що дає змогу спрогнозувати й досягти визначеної на період 5 – 7 років динамі-

ки показників щорічних бюджетів, а отже й забезпечити стабільність бюджетного супроводження пріоритетів соціально-економічного розвитку країни [1, с. 17].

У сучасних умовах виникла необхідність переходу до довгострокового фінансового планування через існування загрози стійкості бюджету в умовах несприятливих довгострокових тенденцій. Довгострокове планування дає можливість розробки пріоритетних завдань, оцінки необхідних ресурсів для їх реалізації та визначення можливих джерел фінансування, що дозволяє відійти від інерційного підходу, коли бюджетні асигнування розподіляються на основі індексування тенденцій попередніх років.

Дослідженням даної проблеми на сучасному етапі займається ряд відомих економістів, серед них Р. Рубіні, П. Самуельсон, Р. Солоу, Дж. Стігліц, Дж. Тобін, М. Фрідман, С. Фішер та інші. Для умов розвитку української економіки зазначені питання досліджували вчені-економісти: А. Гальчинський, В. Геєць, Т. Єфіменко, Ю. Іванов, В. Корнеев, І. Луніна, І. Лютий, В. Опарін, А. Соколовська, Л. Тангул, В. Федосов, І. Чугунов, С. Юрій та інші.

Відаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних і зарубіжних учених з даної проблематики, слід зауважити, що існує потреба в подальшому дослідженні сучасних тенденцій розробки та реалізації бю-

джетної стратегії держав в умовах зростаючого боргового навантаження на економіку цих країн.

Метою статті є визначення особливостей формування бюджетної стратегії в умовах глобального зростання державного боргу, виявлення ризиків і можливостей у бюджетній сфері при реалізації затверджених концепцій соціально-економічного розвитку країни.

У результаті впровадження антикризових програм і фінансування урядами безпрецедентних за обсягами заходів стимулювання економіки і фінансового сектора у більшості країн з розвинутою економікою значно зросла державна заборгованість. Зокрема, у 2010 – 2011 рр. за даними Європейської комісії, суверенний борг Японії становив відповідно 215,3% і 233,2% ВВП, Італії – 119,2% та 120,7% ВВП, США – 99,2% та 103,5% ВВП, Франції – 82,3% та 86,0% ВВП [2]. У перспективі, зважаючи на призупинення темпів зростання економіки, продовження старіння населення і необхідність збільшення пенсійних виплат, може виникнути ще більш серйозна проблема для державних фінансів. Прогнозується, що у 2012 – 2013 рр. для зазначених країн суверенний борг буде становити відповідно: Японії – 240,6% та 249,5% ВВП, Італії – 126,5% та 127,6% ВВП, США – 109,6% та 112,3% ВВП, Франції – 90,0% та 92,7% ВВП [2]. Як зазначав з цього приводу П. Самуельсон, «існування державного боргу за умови правильного управління ним і відповідних операцій на відкритому ринку може реально підвищити дієвість державних програм стабілізації економіки (хоча це також може викликати політичну опозицію підвищення рівня відсотка)» [3, с. 331].

Високий рівень державного боргу пояснюється не лише фінансовою кризою, але і слабкою бюджетно-податковою політикою минулих десятиліть. У складні періоди розвитку економіки рівень державного боргу зростає, проте, і в сприятливих – не знижувався. Уряди не лише країн, що розвиваються, але і більшості країн з розвинутою економікою використовували боргове фінансування державних витрат, стратегічно не розраховуючи на можливість виникнення серйозної проблеми з обслуговуванням своїх державних боргів, вважаючи це традиційно проблемою країн третього світу з низькими кредитними рейтингами [4, с. 124].

Складнощі на шляху фінансової стабілізації та сталого розвитку більшості країн світу, у тому числі й України, значною мірою зумовлені необґрунтованістю та несвоєчасністю прийняття рішень у сфері державного регулювання економікою. Одним із основних інструментів пом'якшення фінансових проблем і пожевлення економічної кон'юнктури в країні виступає бюджетно-податкова політика. Проблема полягає в тому, що передкризовий період бюджетно-податкова політика не відіграла значної ролі в системі державного регулювання економіки. Тому уряди багатьох країн не скористалися періодом високих темпів економічного зростання для прискореного скорочення обсягів державного дефіциту і боргу. Фінансова криза 2008 – 2009 рр. породила низку проблем, зокрема, й у бюджетній сфері, що призвело до обмеження фіскального простору, необхідного для боротьби з кризою через недостатні темпи скорочення

бюджетного дефіциту в період швидкого зростання економіки, коли доходи бюджету були високими.

Глобальної фінансової стабільності наприкінці 2010 р.– першій половині 2011 р. вдалося досягти завдяки більш високим макроекономічним показникам і адаптивній макроекономічній політиці, але при цьому збереглися чинники вразливості. Зокрема, підйом двоміряними (помірний в країнах з розвинутою економікою та активний в країнах з ринком, що формується) створює додаткові різноманітні труднощі для економічної політики країн [5]. Тому бюджетні прогнози на 2012 і 2013 рр. залишаються значною мірою незмінними для країн зони євро і ЄС. Очікується, що фінансова консолідація продовжить тенденцію до зростання, але в частково повільнішому темпі, ніж передбачалося у 2011 р. У результаті значної консолідації бюджетів, що планується здійснити окремими державами членами ЄС, загальний урядовий дефіцит у 2012 р. очікується в зоні євро і ЄС до 3,3% і 3,6% ВВП відповідно [2].

У країнах з розвинутою економікою, що більше всього постраждали від кризи, уряди і населення, як і раніше, мають високу заборгованість на тому або іншому рівні, а надійність фінансових організацій не відновилася одночасно із загальним станом економіки.

Країни з ринком, що формується, стикаються з новими проблемами, пов'язаними з високим внутрішнім попитом, швидким зростанням кредитування, відносно адаптивною макроекономічною політикою і крупним припливом капіталу. Геополітичні ризики також можуть загрожувати перспективам світової економіки і фінансів в умовах, коли ціни на нафту швидко зростають через побоювання щодо загострення соціальної кризової ситуації на Близькому Сході та у Північній Африці.

Для скорочення державної заборгованості, забезпечення фінансової стабільності та сталого економічного зростання країни повинні впроваджувати середньострокову стратегію бюджетної консолідації. Бюджетна консолідація передбачає як підвищення податкового навантаження, так і скорочення державних витрат. У більшості країн з розвинутою економікою в посткризовий період зростає податкове навантаження, зменшуються податкові вирахування і пільги, збільшується фіскальна роль податків з метою максимізації доходів бюджетів і скорочення бюджетного дефіциту. Зокрема, підвищуються ставки податків у фінансовому секторі, в окремих країнах зростають ставки як універсального, так і специфічних акцизів. Однак при цьому необхідно знайти консенсус між забезпеченням надходжень до бюджету і стимулюванням економічного розвитку в посткризовий період.

За таких умов у коротко- і середньостроковій перспективі доцільніше оптимізувати оподаткування за рахунок зниження надмірно високих ставок податків і розширення податкової бази в контексті стимулювання економічного розвитку за рахунок відновлення виробничих ресурсів. На жаль, більшість урядів, діючи в умовах бюджетного цейтноту і загрози зниження суверенних кредитних рейтингів своїх країн, урізають соціально значущі статті витрат з метою зменшення показника державного боргу до ВВП, як обов'язкової умови доступу до ресурсів міжнародних фінансових організацій, у першу чергу МВФ.

Слід зазначити, що деякі країни ЄС вже змінили підхід щодо оподаткування фінансових операцій і високих доходів топ-менеджерів у фінансовому секторі. Зокрема, Великобританія з 2010/2011 податкового року підвищила з 40 до 50% найвищу ставку індивідуального прибуткового податку, а також запровадила разовий 50%-й податок на бонуси банківських службовців, що перевищили 25 тис. ф.ст. за підсумками 2009 р. [6].

Аналогічні радикальні заходи при визначенні параметрів формування доходів бюджету на 2013 р. було запроваджено у Франції. Зокрема, передбачалося підвищення ставки податку для населення, чий дохід перевищує 1 мільйон євро в рік, з 41% до 75%. Цей тимчасовий захід повинен діяти лише два роки та під дію податку потрапить лише 2-3 тисячі осіб. Крім того, буде підвищено ставку податку з 41% до 45% для громадян, хто заробляє більше 150 000 євро в рік. За розрахунками експертів, додаткові податки на бізнес і багатих співвітчизників забезпечать надходження до бюджету майже 20 млрд євро [7]. Однак безпрецедентне підвищення ставок податку викликало критику заможних французів, і рішенням конституційного суду Франції зазначені податкові новачки було скасовано. Оскільки в умовах зростаючої податкової конкуренції такий одноосібний демонстративний крок уряду міг би обернутися значними втратами у перспективі, як обсягів надходжень до бюджету, так і залучення інвестицій у вітчизняний бізнес.

Тому в умовах демократичного суспільства при прийнятті управлінських рішень необхідно знаходити компроміс між державою, платниками податків та отримувачами державних послуг, оскільки вартість суспільного блага визначається суб'єктивно-психологічними оцінками його споживачів. Відсутність довіри до уряду з боку населення може призвести до ігнорування виконання запропонованих «правил гри» шляхом зміни юрисдикції платника податку, переходу до тінювих схем ведення бізнесу, зростання споживачьких настроїв у суспільстві тощо, або взагалі перейти до відкритих акцій непокорі, тобто породжувати загрози для бюджетної стабілізації за рахунок проведення фінансової консолідації.

За результатами дослідження, проведеного фахівцями МВФ, доведено, що заходи з боку уряду, спрямовані на скорочення державних витрат, мають менш стримуючий вплив на темпи розвитку економіки, чим заходи, спрямовані на збільшення податкового навантаження на економіку країни. При цьому важливу роль відіграє структура витрат, які підлягають скороченню, так званому «бюджетному тисненню». Якщо збалансування бюджету відбуватиметься за рахунок скорочення статей витрат, які мають політичне значення, зокрема, державні трансферти, або статей державного споживання, наприклад, фонд оплати праці державного сектора економіки (бюджетна сфера), то таке коректування, на думку МВФ, матиме позитивний вплив на економіку [8].

Науковцями доведено, що мультиплікатор зниження витрат бюджету на 1% призводить в середньому до падіння ВВП на 1,7%. За розрахунками фахівців МВФ показник падіння ВВП сьогодні знаходиться у межах 1,5 – 2% ВВП. Крім того, механізм глобального перерозподілу фінансових ресурсів ставить під сумнів існування прямої залежності між темпами росту ВВП в окремі

країні та отриманням результатів від цього зростання. Тому робляться прогнози, що економічний розвиток країн в сучасних умовах повинен відбуватися шляхом бюджетної консолідації, при наймі протягом найближчих 15 років, а зростання світового ВВП буде досягатися за рахунок країн, де є зростаючі ринки споживання. Сьогодні у світі існує 20 країн, що швидко розвиваються, за ринки яких і треба боротися. Тому що в сучасних умовах у світі формується нова глобальна система економічного зростання.

З цього приводу Дж. Стігліц застерігає, що коли уряд знижує витрати, за цим відбувається уповільнення економічного зростання, розширення масштабів безробіття і скорочення доходів, що веде до зменшення податкових надходжень. Державний бюджет зрештою нічого не набуває або покращується незначно. Втім, з цього скрутного становища є один вихід. Занепокоєння з приводу розміру заборгованості повинне привести до зміни структури державних витрат, до витрат, які приносять високу економічну віддачу. А ось запозичення для фінансування інвестицій (наприклад, у технології, інфраструктуру й освіту) з прибутковістю на рівні 5 або 6% можуть привести до зниження довгострокової національної заборгованості, оскільки зростання, як в короткостроковій, та і довгостроковій перспективі, принесе більш ніж достатньо додаткових податкових надходжень для виплати належних відсотків [9, с. 373].

Однак урядам Ірландії, Португалії і Греції, що стикаються з найбільшими проблемами в бюджетній сфері, важко пояснити населенню необхідність і доцільність таких жорстких заходів економіки, що призвело до відставок Глав кабінетів міністрів або перетасовуванню міністрів у цих країнах на тлі масових акцій протестів.

Скорочення поточних витрат сигналізує для учасників фінансового ринку про зростання довіри до дій уряду щодо зниження дефіциту бюджету в довгостроковій перспективі, що, у свою чергу, сприятиме зростанню сукупного попиту в країні. З іншого боку, скорочення статей витрат, які мають меншу політичну значущість, наприклад, бюджетні інвестиції, матимуть слабкіший вплив на міру довіри до запропонованих заходів. Таким чином, при ухваленні управлінських рішень відносно скорочення бюджетних витрат з метою збалансування бюджету і зменшення його дефіциту перевагу доцільно надавати заходам, що спрямовані на скорочення поточних статей витрат, оскільки це позитивніше вплине на темпи розвитку економіки, чим скорочення державних інвестицій.

Впровадження зазначеної стратегії, не звертаючи уваги на політичні труднощі, дозволить зменшити бюджетні дефіцити в більшості країн. Зокрема, президент США Б. Обама, представляючи проект бюджету на 2012 рік, запропонував план скорочення витрат, який дозволить державі зберегти більш ніж 1 трильйон доларів протягом найближчих 10 років. У результаті реалізації даної програми дефіцит бюджету буде скорочений з 11% ВВП у 2011 р. до 3% ВВП у 2018 р. [10].

Крім того, низка країн, зокрема США і Японія, запроваджують нові заходи стимулювання економіки і сповільнюють темпи проведення бюджетної консолідації. Так,

у грудні 2010 р. Конгрес США затвердив пакет бюджетних стимул-реакцій, які включають зниження прибуткового податку і податку на фонд оплати праці, а також продовження терміну надання допомоги по безробіттю.

Однак подальше гальмування темпів розвитку світової економіки та зростання державного боргу змусило уряд США переглянути фінансові інструменти, що мали забезпечити стабілізацію ситуації в країні. Зокрема, з метою запобігання «фіскального обриву», який міг би викликати обвал світових фондових ринків, американський сенат підтримав угоду щодо запровадження з 1 січня 2013 р. підвищених податкових ставок для багатих американців та заборони загального підвищення податків.

Ця угода, у тому числі, передбачає підвищення податків для домогосподарств, що мають дохід від \$450 тис. у рік, з 15 до 20%, також підвищиться розмір відрахувань до бюджету і для приватних осіб, що заробляють в рік більше ніж \$400 тисяч. Податок на нерухомість вартістю від \$5 млн виросте з 35% до 40%, податок на фонд заробітної плати підвищиться з 4,2% до 6,4%. Крім того, буде скорочений розмір допомог по безробіттю для тих, хто не працевлаштований впродовж більш ніж 1 року, а для тих, хто шукає роботу менше 12 місяців, розмір допомоги навпаки зростає. У разі не запровадження таких фіскальних новацій з початку 2013 р. повинен був розпочатися автоматичний секвестр бюджету – скорочення витрат на \$1,2 трлн, порівну розподілений між військовою і цивільною сферами. Наслідками такого «фіскального обриву» могло стати помітне падіння ВВП і рецесія американської економіки [11]. На даний момент державний борг США складає 16,394 трлн доларів і фактично досяг свого критичного значення щодо його бюджетного фінансування без запровадження додаткових фіскальних інструментів.

Аналітиками МВФ у базисному сценарії на 2011-12 рр. передбачалося, що підвищення витрат на фінансування і зростаюча сума нагромадженого державного боргу приведуть до збільшення державних процентних платежів у більшості країн з розвинутою економікою [5]. Якщо зниження дефіциту продовжиться згідно з прогнозами, витрати на виплату відсотків повинні в цілому залишатися на прийнятному рівні, хоча як у США, так і в Японії необхідне буде набагато більше просування в реалізації середньострокових стратегій бюджетної консолідації, з тим аби уникнути ризиків зниження фінансової стабільності та зберегти довіру. У Японії найближчим бюджетним пріоритетним завданням є підтримка реконструкції після землетрусу, а у відповідні терміни необхідно буде повернутися до вирішення завдань середньострокової консолідації.

Країни, що не входять до зони євро, також не оминуть процесу десоверенізації та перегляду пріоритетів фінансової політики держави у кризовий період, бо програми співробітництва з МВФ, у тому числі й в Україні, передумовою надання позик від міжнародних фінансових організацій містять цілу низку обмежень суверенної грошово-кредитної та бюджетно-податкової політики, які приймають на себе країни задля отримання такого фінансування.

Розгортання рецесії в країнах Європейського Союзу та призупинення темпів зростання економіки в Україні, на фоні збереження інфляційного тиску на рівні історичного мінімуму, вимагає від урядів держав запровадження нових підходів до реалізації фінансової політики, у тому числі бюджетно-податкової. Зокрема, пропонується боротися з державними боргами за рахунок збільшення темпів інфляції. Так, керівник групи радників голови Нацбанку В. Литвицький, вважає, що «2013 рік має стати роком помірної монетарної акомодатії – розширення грошової пропозиції, але в безпечних межах. Запропоноване збільшення дефіциту держбюджету-2013 лежить в рамках такої політики, спрямованої на стимулювання внутрішнього попиту. Україна потребує рефляційної політики стимулювання економіки за рахунок монетарних і, у тому числі, бюджетних стероїдів» [12].

За прогнозними оцінками експертів, державний борг України в 2013 р. виросте на 1 процентний пункт до 38% від ВВП і почне знижуватися лише у 2014 р. Через загрозливий обсяг державного боргу буде існувати обмеженість та ризикованість залучення позикових коштів на внутрішній і зовнішніх ринках, тому наступного року найбільш оптимальним способом залучення коштів для уряду України залишиться приватизація, оскільки дефіцит державного бюджету залишається серйозним ризиком для економіки країни. Валовий зовнішній борг України в січні – вересні 2012 р. виріс на \$6,21 млрд, або на 4,9%, – до \$132,446 млрд [13].

Найбільш вірогідними ризиками на шляху стабілізації державних фінансів України, у тому числі за рахунок оптимізації довгострокової бюджетно-податкової політики держави, можна вважати такі:

- ✦ призупинення темпів росту світової економіки;
- ✦ продовження політики консолідації державних фінансів у Євросоюзі;
- ✦ невизначеності відносно фіскальної політики США;
- ✦ уповільнення темпів зростання в країнах Азії (Китай, Туреччина, Індія) і Латинської Америки (Бразилія);
- ✦ прискорення консолідації активів в Європейському банківському секторі і відсутність доступу вітчизняних банків до міжнародних ринків капіталу;
- ✦ відтік капіталу і посилення девальваційних тисків на національну валюту;
- ✦ загострення проблем з фінансуванням державного бюджету;
- ✦ низький обсяг приватних інвестицій в економіку і повільна реалізація структурних реформ [13].

З урахуванням зазначених ризиків і тенденцій розвитку вітчизняної та світової економіки робляться прогнози, що у 2013 р. дефіцит бюджету буде на рівні 2,5% ВВП, а державний борг – на рівні 38% ВВП, у 2014 – 2016 роках дефіцит бюджету буде знаходитися у межах 1,5 – 2% ВВП, а державний борг у межах 35% ВВП [13]. Більшість аналітиків схвалюють заходи уряду щодо стабілізації державних фінансів та обмеження боргового навантаження на економіку країни. Оптимізація боргової політики уряду повинна відбуватися в контексті реалі-

зації бюджетної стратегії держави, яка поєднує завдання стабілізації державних фінансів шляхом запровадження нових фінансових інструментів, що сприятимуть підвищенню ефективності інвестиційної складової бюджетних видатків, розвитку альтернативних, непозикових інструментів фінансування бюджетних витрат. Зазначені заходи сприятимуть уникненню кризи ліквідності, небезпеки боргового навантаження, а також оптимізації структури державного боргу та його позитивного впливу на фінансову безпеку держави.

Проте необхідно відзначити, що вплив держави на фінансову кризу лише за допомогою інструментів бюджетної стратегії є обмеженим. При цьому інструменти реалізації бюджетної стратегії поділяються на адміністративно-правові й економічні. Адміністративно-правові пов'язані з нормами, що встановлюють та регламентують перерозподіл грошових доходів громадян і суб'єктів підприємницької діяльності, а також фінансування видатків через бюджетний механізм. Використання економічних інструментів пов'язане з динамікою макроекономічної ситуації, адаптацією бюджетної політики держави до тенденцій і закономірностей її розвитку. Економічними інструментами бюджетної стратегії є: 1) оптимізація структури доходів бюджету; 2) оптимізація структури видатків бюджету; 3) зміна політики міжбюджетних відносин; 4) дефіцит бюджету та державний кредит [1, с. 18]. На сьогоднішній день бюджетний дефіцит і високий рівень боргу є однією з найсерйозніших проблем державних фінансів. Завдання зниження державного боргу ускладнюється підвищенням рівня безробіття, старінням населення, соціальною напруженістю, проблемою екології тощо.

Для нації державний борг не складає тягаря, і кожен громадянин не тягне на собі його важкий тягар. Але якщо ми залишимо нащадкам у спадок внутрішній борг без змін у розмірі основного капіталу, який в будь-якому разі буде їм переданий, може мати місце внутрішній перерозподіл, оскільки одна частина суспільства отримуватиме більше товарів, ніж вона виробляє, за рахунок іншої частини. Цей перерозподіл не є «чистим тягарем», відрізняючись у принципі від чистих вирахувань, пов'язаних з виплатою зовнішнього боргу. Проте важливе значення може мати перерозподіл між різними віковими групами, причому впродовж життя кожного покоління виникатиме питання, в якому розмірі та в якому віці вони отримають свою частку споживання [3, с. 331]. Це зумовлює необхідність довгострокових заходів бюджетно-податкової політики, які забезпечать поліпшення боргової ситуації в найближчі десятиліття і сприятимуть стабілізації державних фінансів в цілому.

ВИСНОВКИ

Для досягнення бюджетної стабільності необхідна наявність у державі законодавчо визначеної бюджетної стратегії, яка забезпечить передбачуваність реакцій бюджетної системи на виклики і можливості, які можуть виникати в рамках різних варіантів розвитку

світової економіки, передбачити превентивне застосування адекватного набору заходів при негативній дії зовнішніх економічних чинників. Тому при її формуванні необхідно враховувати як діючі витратні зобов'язання, так і ті зобов'язання, виникнення яких можна очікувати на основі існуючих економічних і соціальних прогнозів, оцінки перспективної дії внутрішніх і зовнішніх економічних, соціальних та інших чинників. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Лютий І. О. Теоретико-методологічні засади бюджетної політики держави / І. О. Лютий // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 13 – 19.
2. Commission Staff Working Document. European Economic Forecast // [Електронний ресурс] / European Commission. – Autumn 2012. – Режим доступу : <http://europa.eu/external/pubs/ft/fm/2012/08/update/fmindex.htm>
3. Самуельсон П. Економіка / П. Самуельсон. – Москва : МГП «Алгон» ВНИИСИ, 1992. – Т. 1. – 333 с.
4. Коляда Т. А. Особенности реализации бюджетно-налоговой политики государства в посткризисный период развития экономики / Т. А. Коляда, Л. Я. Бенч // Бизнес Информ. – 2011. – № 7 (1). – С. 124 – 126.
5. Перспективи розвитку світової економіки [Електронний ресурс] / Міжнародний валютний фонд. – Квітень 2011. – Режим доступу до статті : <http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/weo/2011/update/02/pdf/0611r.pdf>
6. Income Tax rates and allowances [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://www.hmrc.gov.uk>
7. Амирджанян М. Премьер Франции: богачи готовы платить 75% от доходов / Мария Амирджанян [Електронний ресурс] / Газета Ведомости от 28.09.2012. – Режим доступа : http://www.vedomosti.ru/finance/news/4457991/premier_franicii_bogachi_gotovy_platit_75_ot_dohodov#ixzz27sKyhiQt
8. Перспективы развития мировой экономики: Подъем, риски и переканализация [Електронний ресурс] / Международный валютный фонд. – Октябрь 2010. – Режим доступа : <http://www.imf.org/external/russian/index.htm>
9. Стиглиц Дж. Е. Крутое пике: Америка и новый экономический порядок после глобального кризиса / Дж. Е. Стиглиц ; [пер. с англ. В. Лопатка]. – М. : Эксмо, 2011. – 512 с.
10. Жолобова М. Американские богачи будут платить больше налогов [Електронний ресурс] / Мария Жолобова // Ежедневная электронная газета Утро. ru – 2 января 2012. – Режим доступа: <http://www.utro.ru/articles/2013/01/02/1093171.shtml>
11. Доповідь з питань глобальної фінансової стабільності [Електронний ресурс] / Міжнародний валютний фонд. – Квітень 2011. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/fmu/2011/02/0611r.pdf>
12. Литвицький В. У НБУ вважають корисним збільшення бюджетної «дірки» [Електронний ресурс] / В. Литвицький // Економічна правда. – 5 грудня 2012. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/news/2012/12/5/348955>
13. Устенко О. Державний борг України почне зменшуватися у 2014 році [Електронний ресурс] / О. Устенко // Gazeta.ua – 20 грудня 2012. – Режим доступу : http://gazeta.ua/articles/business/_derzhavnij-borg-ukrajini-pochnezmenshuvatisya-u-2014-roci-ekspert/473825